

ARAKAZANÇ TİCARETİ İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

*Osman Kürşat ONAT**

Özet

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki risk-getiri farklılıkları gelişmiş ülke yatırımcılarını yüksek getiri-risk ortamına sahip gelişmekte olan ülke finansal piyasalarına yöneltmiştir. Arakazanç ticareti bu algulamadan dolayı ortaya çıkan bir finansal araç olarak son yıllarda ülkemizde hem cari açığın finansmanı hem de finansal varlıkların değer kazanmasına etki eden önemli bir unsurdur. Düşük faizli ülkelerden borçlanarak yüksek getiriye sahip piyasalara yatırım yapmak olarak tanımlanabilecek olan arakazanç ticareti, dünyada yüksek işlem hacimlerine ulaşmıştır. Bu çalışmada, arakazanç ticaretine ilişkin faaliyetler incelenerek muhasebeleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arakazanç Ticareti, TFRS, Muhasebeleştirme
Jel Kodları: M41, D53

ACCOUNTING FOR CARRY TRADE OPERATIONS

Abstract

Risk-reward differences between developed and developing countries directed developed country investors to developing country financial markets that have high risk-reward conditions. Carry trade ,which is a financial tool appearing because of such a perception, is an important factor affecting financing of current account deficit and appreciation of financial assets. Carry trade that can be defined as lending from low interest rate countries and investing tohigh-yielding ones, have reached to high volumes around the world. In this study, transactions related withcarry trade have been reviewed and accounted.

Keywords : Carry Trade, IFRS, Accounting
Jel Codes:M41, D53

* Yard. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF Sağlık Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, dr_osmankursat@hotmail.com

GİRİŞ

Dünya genelinde bilgi teknolojilerindeki gelişime bağlı olarak finansal piyasaların etkileşim düzeyleri her geçen gün artmaktadır. Veri ve bilginin hızlı iletimi dünya genelindeki risk ve fırsatların tüm yatırımcılar tarafından görülebilmeye olanak sağlamakta ve yeni finansal araçların ortaya çıkarak finansal piyasaların derinlik kazanmasına katkı sağlamaktadır.

Gelişmiş ülke piyasalarında yapısal gelişimin tamamlanmış olmasına bağlı olarak düşük risk-getiri olgusunun mevcut olması bu ülkelerdeki yatırımcıların yüksek risk-getiri ortamına sahip olan gelişmekte olan ülke piyasalarına yatırım yapmalarını cazip hale getirmektedir. Bu bağlamda birçok yeni finansal ürün ve hizmet kullanılmaya başlanmaktadır. Arakazanç ticareti de ülkeler arasındaki bu farklılıklardan ekonomik getiri sağlamaya odaklanmış yeni bir yatırım stratejisi olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada arakazanç ticareti kavramı ve işleyişi açıklanmış ve arakazanç ticaretinin muhasebeleştirilmesi üzerinde durulmuştur. Literatürde yöntem ve muhasebeleştirilmesine ilişkin çalışma sayısının azlığı nedeniyle literatüre katkı yapması beklenmektedir.

I. ARAKAZANÇ TİCARETİ VE İŞLEYİŞİ

Aarakazanç Ticareti, İngilizce “Carry Trade” kavramının Türk Dil Kurumu tarafından önerilen karşılığıdır. Arakazanç ticareti (Carry Trade) “faiz oranlarının düşük olduğu ülkenin para biriminden borçlanarak, faiz oranlarının yüksek olduğu ülkede o ülke ulusal parasına dönüştürülüp ödünç verilerek iki ülke arasındaki faiz farkından, faiz kur makası da dikkate alınarak, kazanç elde etmeye dayalı ticaret” olarak tanımlanmıştır(TDK, 2015).

Aarakazanç stratejisinin temelini yatırımcının düşük faiz oranlı para cinsinden (fon temin edilen para birimi) temin ettiği fonu, yüksek faiz oranlı para birimine (hedef para birimi) çevirip hedef para birimi cinsinden finansal varlıklara yatırması oluşturmaktadır (Aydın ve Us, 2007: 176). Arakazanç ticareti, yatırım stratejisinin ortaya çıkmasında karşılanmamış (örtülü olmayan) faiz paritesi teorisinin uygulamada işlememesi etkili olmaktadır. Karşılanmamış faiz paritesi teorisi; iki para birimi arasındaki faiz oranı farkının döviz kurundaki beklenen değişmeye eşit olacağını ifade eden bir teoridir (Öner Badurlar, 2009: 56).

Yerel faizlerin yabancı faizlerden fazla olması durumunda, yerel para biriminin yabancı para birimine göre değer kaybetmesi gerektiğini belirten karşılanmamış faiz paritesi teorisinin pratikte işlememesi, bir diğer deyişle hedef para birimi ve fon temin edilen para birimi arasındaki faiz farkından doğan kârı ortadan kaldıracak bir kur hareketi gerçekleşmemesi durumunda, arakazanç stratejisi faiz farklarına duyarlı hale gelecektir. Ancak, bu noktada, arakazanç ticareti stratejisinin başlaması için faiz farkına ek olarak kur riskinin düşük olarak algılanmasına da ihtiyaç duyulduğu belirtilmelidir (Aydın ve Us, 2007: 176).

Aarakazanç ticareti yapılması üzerinde etkili olan nedenlerin belirlenmesine yönelik çok sayıda ampirik çalışma yapılmıştır. Buna göre ülkelerin benimsedikleri döviz kuru politikaları(Hoffmann, 2012: 1479) , faiz oranları (Öner Badurlar, 2009: 55) , ülke para birimi paritelerindeki değişim (Czechve Waszkowski, 2012: 16)olarak belirtilmiştir.

Aarakazanç ticareti yatırım stratejisi, uygulamada yaygın olarak iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki; bir yatırımcının düşük faizli fonları ödünç olarak alarak bunları yüksek faizli fonlara çevirmesi ve yine yüksek faiz oranından ödünç vermesidir. Diğer bir alternatif uygulama ise, para biriminin başka bir para birimine karşı gelecekte oluşacak priminden yararlanma esasına dayanmaktadır. Bu gelecek primi, temelde iki paranın şimdiki döviz kuru ile vadeli döviz kuru arasındaki yüzde farktır. Borç alınan bir paranın diğer para birimi cinsinden

gelecekte özel bir tarihte teslim edilmesi durumundaki miktarı ile şimdiki döviz kurundan hemen teslim edilmesi durumundaki miktarı arasındaki fark iki para arasındaki vadeli döviz kurunu gösterir. Arakazanç ticareti, yatırım stratejisinin bu uygulaması iki işlemi bir araya getirir. Birincisi; vadeli döviz kuru şimdiki döviz kurundan yüksek ise bu bir gelecek primi ile satış yapmayı, ikincisi ise; vadeli döviz kuru şimdiki döviz kurundan düşük ise bir gelecek iskontosu ile satın almayı içerir.

II. ARAKAZANÇ TİCARETİ İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Çalışmanın bu kısmında, örnek bir uygulama oluşturularak Türkiye’de yerleşik bir işletmenin arakazanç ticareti işlemleri muhasebeleştirilmiştir. Uygulamalarda verilen faiz oranları ve döviz kurları çalışmanın yapıldığı tarihteki güncel değerlerdir. Kredi ve döviz tutarları ise varsayım olarak verilmiştir. Uygulamanın sonunda ise arakazanç faaliyeti sonucunda elde edilen kâr/zarar ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Örnek Uygulama: ABC İşletmesi, Türkiye’de yerleşik bir hizmet işletmesidir. İşletme, sahip olduğu fonları arakazanç ticareti ile değerlendirmek istemektedir. İşletme, Türk Lirası ile Japon Yeni arasında arakazanç ticareti yapmayı hedeflemektedir. Bu amaçla gerekli prosedürler takip edilerek bir Japon bankasından internet kanalıyla 01/01/2015 tarihinde 10.000.000 Japon Yenikredi alınmıştır. İşlem tarihinde 1 Japon Yeni = 0,022695 TL’dir. Kredi faiz oranı % 0 ve kredi alımıyla ilgili finansman giderleri 10.000 Yen’dir. Kredi 1 yıl vadelidir ve ödemeleri 3’er aylık dönemlerde ve eşit taksitlerde yapılacaktır. İşletme, krediyi kullandığı tarihteki kur üzerinden tutarı TL’ye çevirmiş ve 500 TL komisyon gideri ortaya çıkmıştır. Aynı tarihte işletme 1.000 TL nominal bedelli,% 9,40 yıllık faizli devlet tahvillerinden 226 adet satın almıştır. İşletme, vade sonuna kadar devlet tahvillerini tutmuş ve vade sonunda satmıştır. Vade tarihleri ve vade tarihlerindeki TL/¥ pariteleri aşağıda gösterilmiştir.

Taksit No	Vade Tarihi	Vade Tarihinde TL/¥ Paritesi	Ödenecek Taksit Tutarı
1	01/04/2015	0,023155	2.500.000 ¥
2	01/07/2015	0,024520	2.500.000 ¥
3	01/10/2015	0,021495	2.500.000 ¥
4	01/01/2016	0,022750	2.500.000 ¥

Çözüm: İşletme, 01/01 tarihinde Japon Yeni üzerinden kredi kullanmıştır. Kredi’nin TL karşılıkları ve ödeme tarihlerine ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kredi Tutarı; 10.000.000 ¥ = 226.950 TL (0,022695 TL X 10.000.000 ¥)

Finansman Giderleri; 10.000 ¥ = 226,95 TL (0,022695 x 10.000 ¥)

Net Tutar= 226.950 TL – 226,95 TL = 226.723,05 TL ((10.000.0000 ¥ - 10.000 ¥) X 0,022695 TL)

Geri Ödenecek Toplam Tutar; 10.000.000¥’dir. Kredi taksit ödemeleri eşit tutarlı olduğundan dolayı her bir taksit ödemesi 2.500.000 ¥ tutarındadır. ¥/TL paritesinin aynı kalması durumunda ödenecek taksitlerin TL karşılığı 56.737,50 TL’dir.Kredi taksitlerinin TL karşılıkları,

vade tarihlerindeki değerler üzerinden hesaplanmıştır. Aşağıda, arakazanç faaliyetine ilişkin tüm işlemlere ilişkin yevmiye kayıtları gösterilmektedir.

1- Kredi'nin Alınması

----- 01/01/2015 -----	B	A
102 BANKALAR HESABI	226.723,05	
102.02 Yabancı Para Mevduat		
102.02.003 Japon Yeni		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	226,95	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI		226.950
300.02 Yabancı Para Cinsinden Krediler		
300.02.003 Japon Yeni Cinsinden Krediler		

Kredi Alınması

10.000.000 ₺ x 0,022695 TL = 226.950 TL

----- / -----

2- Yabancı Paranın Türk Lirasına Çevrilmesi

----- 01/01/2015 -----	B	A
102 BANKALAR HESABI	226.450	
102.01 TL Mevduat		
653 KOMİSYON GİDERLERİ HESABI	500	
102 BANKALAR HESABI		226.950
102.02 Yabancı Para Mevduat		
102.02.003 Japon Yeni		

Yabancı Paranın Türk Lirasına Çevrilmesi

----- / -----

3- Devlet Tahvili Alımı

----- 01/01/2015 -----	B	A
112 KAMU KESİMİ TAHVİL, SENET VE BONOLARI HESABI	226.000	
112.01 Devlet Tahvili		

102 BANKALAR HESABI		226.000
102.01TL Mevduat		
Devlet Tahvili Alımı		
226 Adet x 1.000 TL = 226.000 TL		
----- / -----		
4- Kredi 1. Taksit Ödemesi		
----- 01/04/2015 -----	B	A
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	56.737,50	
300.02 Yabancı Para Cinsinden Krediler		
300.02.003 Japon Yeni Cinsinden Krediler		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	1.150	
102 BANKALAR HESABI		57.887,50
102.02 Yabancı Para Mevduat		
102.02.003 Japon Yeni		
Kredinin 1. Taksitinin Ödenmesi		
2.500.000₺ x 0,023155 = 57.887,5 TL		
----- / -----		
5- Kredi 2. Taksit Ödemesi		
----- 01/07/2015 -----	B	A
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	56.737,50	
300.02 Yabancı Para Cinsinden Krediler		
300.02.003 Japon Yeni Cinsinden Krediler		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI	4.562,50	
102 BANKALAR HESABI		61.300
102.02 Yabancı Para Mevduat		
102.02.003 Japon Yeni		
Kredinin 2. Taksitinin Ödenmesi		
2.500.000₺ x 0,024520 = 61.300 TL		
----- / -----		

6- Kredi 3. Taksit Ödemesi

----- 01/10/2015 -----	B	A
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	56.737,50	
300.02 Yabancı Para Cinsinden Krediler		
300.02.003 Japon Yeni Cinsinden Krediler		
102 BANKALAR HESABI		53.737,50
102.02 Yabancı Para Mevduat		
102.02.003 Japon Yeni		3.000
679 DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR HESABI		

Kredinin 3. Taksitinin Ödenmesi

$$2.500.000\text{₺} \times 0,021495 = 53.737,50 \text{ TL}$$

----- / -----

7- Vade Sonunda Devlet Tahvillerinin Satılması

$$\text{Faiz} = 226.000 \times 0,094 \times 1 = 21.244 \text{ TL}$$

$$\text{Toplam Tutar} = 226.000 + 21.244 = 247.244 \text{ TL}$$

----- 31/12/2015 -----	B	A
102 BANKALAR HESABI	247.244	
102.01 TL Mevduat		
112 KAMU KESİMİ TAHVİL, SENET VE BONOLARI HESABI		226.000
642 FAİZ GELİRLERİ HESABI		21.244

Devlet Tahvillerinin Vade Sonunda Satılması

----- / -----

8- Kredi 4. Taksit Ödemesi

----- 01/01/2016 -----	B	A
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	56.737,50	
300.02 Yabancı Para Cinsinden Krediler		
300.02.003 Japon Yeni Cinsinden Krediler		

780 FİNANSMAN GİDERLERİ HESABI

137,50

102 BANKALAR HESABI

56.875

102.02 Yabancı Para
Mevduat

102.02.003 Japon Yeni

Kredinin 4. Taksitinin Ödenmesi

 $2.500.000\text{₺} \times 0,022750 = 56.875 \text{ TL}$

----- / -----

İşletmenin arakazanç işlemlerinden netkâr-zararı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. İşletmenin Arakazanç Faaliyetinden Net Kâr-Zararı

GELİRLER			GİDERLER			
Sıra No	Gelir Türü	Tutar	Sıra No	Gelir Türü	Tutar	
1	Faiz Gelir	21.244 TL	1	Kredi Alımı Finansman Gideri	226,95 TL	NET KÂR/ZARAR
2	Olağandışı Gelir Kâr (Kurun Düşmesi Nedeniyle)	3.000 TL	2	Yabancı Para Çevrimi Komisyon Gideri	500 TL	
			3	Kredi Ödemesi Finansman Gideri (Kurun Yükselmesi Nedeniyle)	1.150 TL	
			4	Kredi Ödemesi Finansman Gideri (Kurun Yükselmesi Nedeniyle)	4.562,50 TL	
			5	Kredi Ödemesi Finansman Gideri (Kurun Yükselmesi Nedeniyle)	137,50 TL	
	GELİRLER TOPLAMI	24.244 TL		GİDERLER TOPLAMI	6.576,95 TL	17.667,05 TL

Örnek olay değerlendirildiğinde, arakazanç faaliyeti amacıyla alınan krediye ilişkin geri ödemelerde genellikle kurun yükselmesi nedeniyle ek bir finansman maliyetinin ortaya çıktığı ancak yatırım amaçlı olarak alınan devlet tahvillerinden elde edilen getirilerin daha fazla olması nedeniyle işletmenin net kâr elde ettiği görülmekte ve arakazanç faaliyetinin amacına ulaştığı görülmektedir.

Ekonomilerde ani olarak meydana gelen dalgalanma ve krizler ve/veya konjonktürün ani olarak değişmesi dışında genel olarak arakazanç faaliyetlerinin istenilen amaçları sağlayabileceği söylenebilir. Bunlarla birlikte işletmenin arakazanç faaliyeti için ulusal para birimi karşısında oynaklığı yüksek bir para birimini seçmesi durumunda yatırım enstrümanını da bu değişim düzeyini dengeleyecek şekilde seçmesi önem kazanmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşmenin ülke ekonomilerine en büyük etkilerinden birisi de konvansiyonel yöntemlerden modern yöntemlere geçişi hızlandırması olarak sayılabilir. Günümüzde, dünya üzerindeki tüm piyasaların birçok ülkeden yatırımcı bulması, finansal bilginin hızlı bir şekilde yayılması, sermaye hareketlerinin hızlanması yatırımcıların türev finansal araçlar ve modern finansman yöntemlerine yönelmelerini beraberinde getirmiştir.

Arakazanç ticareti de modern bir finansman yöntemi olarak gelişmiş piyasalardan edinilmiş düşük maliyetli fonların gelişmekte olan piyasalarda yüksek getirili olarak değerlendirilmesi mantığına dayanmaktadır. Tüm yatırım araçlarında olduğu gibi iki farklı para birimi ve iki farklı faiz oranına dayalı olması nedeniyle arakazanç ticareti işlemleri de ekonomilerde meydana gelebilecek olan dışsal şoklara, ani dalgalanmalara ve sermaye hareketlerinde meydana gelebilecek ani değişimlere son derece duyarlı bir yatırım yöntemidir. Bunlarla birlikte konjonktürün nispeten öngörülebilir olduğu dönemlerde ise cazip bir yatırım alternatifi olma özelliğini korumuştur.

Bu çalışmada, yeni bir yatırım yöntemi olan arakazanç ticareti işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve işletmeler açısından sonuçları değerlendirilmeye çalışılmış ve geliştirilen uygulama üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Uygulamada da görüldüğü üzere döviz kurlarındaki oynaklığın fazla olduğu veya faiz oranlarının yakın olduğu durumlarda arakazanç ticaretinin riskli olduğu ve işletmeye alternatif yatırımdan daha fazla finansman maliyeti getirebileceği görülmektedir. Buna göre işletmenin yatırım yapacağı para birimleri ve piyasaları doğru seçmesi gerekmektedir. Çalışmanın, literatüre henüz değinilmeyen bir yönetime ilişkin bir konu olması nedeniyle katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Aydın, M. F., & US, V. (2007). Carry Trade: Gelişmeler ve Riskler. *TİSK AKADEMİ*, 174-185.
- Czech, K., & WASZKOWSKI, A. (2012). Financial Determinants of Carry Trade Activity. *Oeconomia*, 11(4), 15-22.
- Hoffmann, A. (2012). Determinants of Carry Trades In Central and Eastern Europe. *Applied Financial Economics*, 22(18), 1479-1490.
- Öner BADURLAR, İ. (2009). Türkiye'de Carry Trade Yatırım Stratejisi ve Belirleyicileri Arasındaki İlişki: 2001-2007. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 53-74.
- TDK. (2015, 05 05). *Türk Dil Kurumu İktisat Terimleri Sözlüğü*. 05, 05, 2015 tarihinde Türk Dil Kurumu İktisat Terimleri Sözlüğü: <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden alındı